

27. Prorok Hošea

Prorok i njegov ambijent

Njega se u kanonu katoličke Biblije svrstava kao prvog među malim prorocima. Ime mu znači *Gospodin spašava*. Jedini među malim prorocima potječe iz Sjevernog kraljevstva. Osim njegovog bračnog iskustva opisanog u Hoš 1-3, o njemu inače malo znamo. Iz njegove knjige je vidljivo da je senzibilan, posjeduje očinsku nježnost (11,1-9) i sposobnost opraštanja kao suprug (2,4-25); s velikom pronicavošću iščitava društveno-politički trenutak svoga vremena.

Poslanje obavlja u posljednjim godinama Jeroboama II tj. malo prije pada Samarije (750-725). Ovaj je period označen velikom političkom nestabilnošću uzrokovanom državnim udarima (7,3-7) s strane prolaznih kraljeva (8,4) i mijenjanjem saveza zbog odbrane od Asiraca – s Asircima, s Egipćanima, opet s Asircima (5,13; 7,8-11; 8,8-10; 12,2). Društvena slika nije se promijenila od vremena proroka Amosa: nema iskrenosti, ljubavi, poznavanja Boga; krade se, ubija, vrši preljube... (4,1-2). Religiozna situacija je dramatična: svećenici su neznalice, nemarni, zavidni, razbojnici (4,4-10; 6,9). Skupa sa kraljevima i uglednicima vode narod u propast (5,1-7). Narod se prepušta kanaanskoj idolatriji (4,11-14; 8,4-7) sa tek ponekim kratkotrajnim povratkom Gospodinu (6,1-6).

Sastav knjige

Hoš 1-3 donosi opis Hošeinog braka i njegovog simboličnog značenja. Nije sigurno radi li se o realnom braku ili alegoriji; da li je žena koju je oženio već bila prostitutka ili je to postala kasnije; da li je žena iz Hoš 3 ista ona iz Hoš 1? Moguće je smatrati da je brak bio realan, da je žena stalno ista te da je štovala Baal-a i slobodno se podala sakralnoj prostituciji.

U 4,1-14,1 prorok napada stare i nove oblike idolatrije na religioznom i političkom planu (Hoš 5-7; 11-13) te (ne)odgovornost ljudi na vodećim pozicijama (Hoš 4; 8-10), naviještajući skorbu kaznu. Istovremeno, prorokov se pogled usmjerava sa recentne situacije (Hoš 4-9) na povijest Izraela (Hoš 9-13).

Hoš 14,2-10 naviješta iskreno Izraelovo obraćenje i definitivni povratak Gospodinu.

Temeljna poruka

Hoš 2,16-22:

*¹⁵Kaznit ću je za dane Baalove
kojima je kad palila,
kitila se grivnom i kolajnom*

*i trčala za svojim milosnicima;
 a mene je zaboravljala - riječ je Gospodnja.*
 16*Stoga ću je, evo, primamiti,
 odvesti je u pustinju i njenu progovoriti' srcu.*
 17*I vratit ću joj ondje njene vinograde,
 i od Doline ću akorske učiniti vrata nade.*
*Ondje će mi odgovarat' ona kao u dane svoje mladosti,
 kao u vrijeme kada je izišla iz Egipta.*
 18*U onaj dan - riječ je Gospodnja -
 ti ćeš me zvati: 'Mužu moj',
 a nećeš me više zvati: 'Moj Baale.'*
 19*Uklonit ću joj iz usta imena baalska
 i neće im više ime spominjati.*
 20*U onaj dan, učinit ću za njih savez
 sa životinjama u polju,
 sa pticama nebeskim i gmazovima zemskim;
 luk, mač i boj istrijebit ću iz zemlje da mirno u njoj počiva.*
 21*Zaručit ću te sebi dovijeka;
 zaručit ću te u pravdi i u pravu, u nježnosti i u ljubavi;*
 22*zaručit ću te sebi u vjernosti
 i ti ćeš spoznati Gospodina.*

Prorok Hošea se zaljubio u Gomeru, hramsku prostitutku i unatoč svemu oženio ju je. Nakon što mu je rodila 3 sina, opet se vratila prostituciji. Ovaj odlomak uzet je iz Hoš 2 gdje on govori o svojim reakcijama na Gomerinu nevjeru. Prvo je smatrao da je jedino rješenje – sve zaboraviti! Otjerao ju je iz kuće misleći da će to u njoj izazvati promjenu. No, ona se ne mijenja. I on shvaća da je ne može zaboraviti. I odlučuje ipak joj pristupiti i udvarati joj se, pa i poniziti pred njom ne bi li dopro do njezina srca. Što god trebalo, sve će učiniti da u tome uspije. I uspio je. Međutim, proživljavajući svoju osobnu dramu, prorok shvaća da se Izrael u odnosu na Boga ponaša poput njegove nevjerne žene. Izraelovo ponašanje prema svome Bogu ne može drugačije nazvati nego prostitucija (4,12; 5,4): narod (zaručnica) je napustio svog prvog muža, Gospodina, i prostituirao se na političkom planu (stalno priklanjanje uz onog tko je najmoćniji), socijalnom (postao rob idola novca i blagostanja na račun najsiromašnijih) i religioznom (sakralna prostitucija i orgijanje uz Baal-ova svetišta).

On je prvi primjenio sliku zaručnika i zaručnice za Božji odnos prema svom narodu. Kasnije će Hošea reći da je uzrok svemu tomu jest ili manjak znanja (*daat* kao duboko i osvajajuće iskustvo – 4,1) ili sklonost ka grijehu koju Izrael nosi u sebi još od najstarijih vremena. Stoga Hošea ispituje u kritičkom duhu povijest (1,4; 9,10-17; 11,1-6; 12,3-7.13-15; 13,4-8).

Kao i njegova nevjernica, isto se ponaša i Izrael. Bog ga je, kao Hošea svoju ženu, prvo kažnjavao, ali pošto nije bilo rezultata odlučio je udvarati, dodvoriti mu se, *progovoriti njegovu srcu da ga učini svojom zaručnicom* (2,21). Bog se ponižava pred Izraelom jer ga ljubi! Ako uzmemo u obzir da se ovdje upotrebljava izraz koji se koristio za zaručivanje djevice i da će Božja zaručnica biti zaručena *u pravdi i u pravu, u nježnosti i u ljubavi* (2,22), vidljivo je da Bog kani izbrisati Izraelove grijehе, prostitutku vratiti u stanje djevičanstva.

Nako što je izložio ovu globalnu perspektivu, pošto Izrael nije sposoban za autentično obraćenje (*šub*, vratiti se), prorok naviješta skoro kaznu (6,1-6; 7,8-16; 8,1-2; 9-10; 13). Ipak, kazna nije u potpunosti neizbježna pa Hošea ponovno naviješta da je Gospodin u svom milosrđu u stanju obnoviti čovjeka da nađe grešnost kojoj je sklon Izrael (Hoš 11; 14). Daje poruku nade u spasenje jer za Gospodina nijedna situacija u koju se dođe zbog bilo kojeg grijehа nije neriješiva.

Trijumf je uvijek na strani Božjeg milosrđa (*hesed*), Njegove dobrohotne (9,15; 11,1-2; 14,5) i nježne ljubavi (*rahamim*). Ona je oslikana majčinskom nježnošću koja proizlazi iz majčine utrobe i daje život pa stoga ne zaboravlja svoje čedo (usp. Iz 49,15). Takva ljubav Božja je u stanju čovjeka pobuditi na autentično obraćenje koje će se očitovati u njegovom *hesed* prema bližnjem i u *daat* prema Bogu.

Hoš 11,1-11

*Dok Izrael bijaše dijete, ja ga ljubljah,
iz Egipta dozvah sina svoga.*

*²Al' što sam ih više zvao,
sve su dalje od mene odlazili; baalima su žrtvovali,
kadili kumirima.*

*³A ja sam Efrajima hodati učio,
držeći ga za ruke njegove;
al' oni ne spoznaše da sam se za njih brinuo.*

*⁴Užima za ljude privlačio sam ih,
konopcima ljubavi;
bijah im k'o onaj koji u čeljustima njihovim žvale opušta;
nad njega se saginjah
i davah mu jesti.*

*⁵U zemlju egipatsku on će se vratiti,
Asirac će mu kraljem biti,
jer se ne htjede vratiti k meni.*

*⁶Mač će bješnjeti njegovim gradovima,
uništiti prijevornice njegove,
proždirat će zbog spletaка njegovih.*

*⁷Narod je moj sklon otpadu;
i premda ga k Višnjem dozivlju,*

*nitko da ga podigne.
8Kako da te dadem, Efrajime,
kako da te predam, Izraele!
Kako da te dadem kao Admu,
da učinim s tobom kao Sebojimu?
Srce mi je uznemireno,
uzavrela mi sva utroba:
9neću više gnjevu dati maha,
neću opet zatirati Efrajima,
jer ja sam Bog, a ne čovjek:
Svetac posred tebe -
neću više gnjevan dolaziti!*

Prorok evocira povijesni hod Izraela kojim ga je Bog vodio iz Egipta u slobodu. U ovim ranim danima, Izrael je nazvan dijete. Međutim, vremenom oni se sve više udaljavaju od svoga Oca i osloboditelja, idu za drugim bogovima. Ipak, i onda ih je Gospodin pomagao, vodio za ruke. Konopcima ljubavi ih je privlačio, trudeći se zaboraviti njihove nevjernosti i privući ih k sebi. Iako je bilo naroda koji su značajniji od Izraela – a on najmanji od svih – po mnogo čemu, Bog je izabrao njih i oko njih se trudio, ljubio ih. Ovdje vidimo što je Božja ljubav. Čovjek kad ljubi, i kad misli da je to nesebična ljubav, još uvijek ljubi jer ga je ljubljene nečim privukao, nešto je postojalo što je privuklo ljubiteljevu pažnju i što mu se sviđa. Bog ne ljubi zato što je našao nešto privlačno na Izraelu – pa Izrael je nevjernica, prostitutka od koje je najprirodnije okrenuti glavi! On ne ljubi zbog onoga što Izrael jeste nego zbog onoga što on, Bog, jeste: on je ljubav! Iako na njima ne nalazi ništa posebno, on u Izraelu želi stvoriti ono dobro kojeg Izrael nema, a koje bi mogao imati. To je njegova stvaralačka ljubav.

Zbog toga ne želi uništiti Izrael kao Admu i Sebojim, gradove koji su uništeni skupa sa Sodomom i Gomorom (Pnz 29,23; Jer 49,18). Ali, ipak mora kazniti Efrajima jer to zahtijeva pravda, a i pedagogija, jer se on ne želi ni malo promijeniti na bolje; i dalje živi rušeći temelje života. Bolje da ga Gospodin kazni manjim zlima kako bi uvidio da će ga *snaći gore stvari* ako bude nastavio grijehiti (usp. Iv 5,14). Prorok spoznaje da se Božje srce *uznemirilo* i da mu je od sućuti *uzavrela* utroba (usp. Hoš 11,8). Ponajprije zato jer vidi da njegov narod ne ide stazom života. Tu počinje bol, to je već ono nevjerstvo o kojem govori početak Hošeinog prorokovanja. Potom nastupa bol zbog kazne kojom mora pokušati svoj narod odvratiti od puta koji vodi u ništavilo – nijedna kazna nije ugodna, svaka izaziva bol – svako buđenje je bolan proces. U svojoj ljubavi Bog proživljava i boli koje snalaze njegov narod a i svoje osobne.

Uzima na sebe teret i jednog i drugog da bi narodu dao život. Poput Hošee, ulazi u poniženje da se on, Stvoritelj i Svemogući, trudi oko nevjernog naroda, da pati zbog njih. Da ih poziva u život. Iz ovih prorokovih riječi proizlazi da

Bog Izraelcima daje sve što može dati. Njegov stav prema njima je takav da im ništa ne uskraćuje. No, konačni ishod ovisi o njima, da li će prihvatiti Božju ljubav ili ne.